

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis, Et Breviarii Romani.

In quibus origo cuiusque Ritus, causae historicae, vel mysticae, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, obligatio, & exquisitus vsus, additis opportune Decretis omnibus S. Rituum Congreg. quàm breuissimè explicantur.

Gavanti, Bartolommeo

Venetiis, 1647

De Feria sexta in Parasceue. 9.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9500

16 Post lotionem Superior, vel qui in alijs abluit pedes, lauat manus, & abstergit alio linteo, deinde rediens ad locum, ubi prius fuerat, accipit pluuiam, & e stans capite detecto s dicit. &c.

e Stans capite detecto. In medio scilicet ante Altare.

f Dicit. Manibus iunctis, vt aliàs notauimus, tenentibus librum Diacono & Subdiacono. Orationes cum versibus additæ sunt à Pio V. ex Ordine Romano.

17 Finitis omnibus, vel exiit ibidem Superior, vel redit in Sacristiam ordine quo venerat.

18 De hoc Mandato cum Euangelio Missæ huius diei meminit Ordo Romanus. Ablutio vero pedum habetur apud August. epist. 119. & Cyprian. sermone de hac re: fitque ad humilitatem Christi imitandam, & ad munditiã animæ designandam, Rupert. libr. 5. cap. 20. Vnde &

antiquitus reconciliabantur Deo hac die pœnitentes. S. Gregorium firmasse De creto lotionem hanc, scribit Alph. Villegas in Flore Sanctorum.

19 De oleis sacris nihil Missale, neque nos loquimur. ad Pontificale spectant. interea lege Durand. lib. 6. cap. 74.

20 Hora commodiore, post Vesperas, deferantur particule supra reseruatæ pro infirmis cum luminibus, superpelliceo, & stola alba adhibitis. ad locum, vbi reseruatæ fuit Hostia consecrata; nisi aliud exigat laudabilior consuetudo: & ostium tabernaculi, in quo ordinariæ asservari solunt, maneat apertum, ne populus ibi adoret; quod non adest amplius.

De Feria sexta in Parasceue. IX.

1 Institutorem Feriæ Parasceue facit Sanctum Paulum Chrysost. homil. 1. de Cruce, & larrone, quæ præparationem significat: Cœna pura dicta est apud Ire-

neum lib. 5. cap. 23. idest, sine azymis, vt explicat Baron. Anno 34. cuius Rubricas cum augmento minorum nunc explicabimus.

2 a Finita Nona, Sacerdos & ministri induti paramenti nigri coloris, sine luminari- bus, & incenso b procedunt ad Altare: & c ante illud prostati aliquandiu orant. Interim Acolythes vnã tantum & robaleam extendunt super Altare. Sacerdos cum ministris facta oratione ascendit ad Altare, & c osculatur illud in medio: deinde Lector accedit ad legendum Prophetiam in loco vbi legitur Epistola, & incipit eam sine titulo: quam etiam Sacerdos legit submissa voce apud Altare in cornu Epistolæ.

a Finita Nona. Notat hoc Rupert. libr. 6. cap. 4. quia hora nona expirauit Christus, ad cuius quasi funus nos accedimus cum Nicodemo, & alijs, Durand. lib. 6. cap. 77. neque enim hac die Missa dicitur, ex Innocent. I. quia percusso pastore, dispersi sunt Apostoli, & vsque ad diem Paschatis in tristitia ieiunauerunt, de conf. d. 3. Sabbato. Præterea celebrare non conuenit, cū hac die seipsum obtulerit Christus, Alcuinus. quod si Missam eam appelles, ea est more Apostolorum, ait Amalar. lib. 4. cap. 20. quod tamen non placet, cum hodie nulla fit consecratio, &

Missæ sit præ sanctificatorum. Nona vero cum alijs præcedentibus Horis sine lumine dicitur.

b Procedunt ad Altare. Altare erit nudum cum Cruce velata velo nigro, ita vt suo tempore facile queat detegi; & candelabris sex obscuri potius coloris, & candelis ex cera communi, non alba, extinctis, gradus eiusdem nudi erunt; sed tamen bene mundis pro Sacerdotis prostratione. Credentia simplex linteo cooperta in superiori tantum parte, cum necessarijs tantum ad Officium, nempe Bursa, cum Corporali, & purificatorio, ampul- lis,

lis vini & aquæ, vase vitreo ad ablutionē digitorum, vt infra, Missalibus duobus, & cussino, mappa longa pro Altari, velo longo albo pro Celebrantis humeris ad Sacramentum reportandum, & candelabris Acolythorum cum candelis ex cera communi. Procedunt igitur, præeuntibus Acolythis sine candelabris, cum paramētis, vt in 1. part. tit. 19. num. 6. & 7. vno post alium ministro, vt ad Missam.

c *Ante illud prostrati*. Conuenit, vt sub eorum capitibus ponantur cussini coriacei, vel simplices, non tamen de ijs, qui sunt ad vsum Missalis in Altari. prostrationis meminit *Ordo Romanus*, neque ideo vestiri debent gradus Altaris panno

nigro, qui sapit solemnitatem.

d *Tobaleam extendunt*. ita *Ordo Romanus*, quæ Syndonem monumenti significat, *Duran. lib. 6. cap. 77.* & præterea Missale cum cussino super Altare apertum collocatur.

e *Osculatur illud*. Indicat *Ordo Romanus*, vt initio Missæ fieri solet.

f *Sine titulo*. Titulus est caput lectionis; & sine capite sumus, cum Christus occiditur, hoc est, repræsentatiue hæc die, *Honor. in Gem. libr. 3. cap. 89.* nec in fine lector osculatur manum Celebrantis. Tractus primus habetur in *Antiphonario Gregoriano*: sed *Alcuinus* putat, nuperime tunc fuisse compilatum.

3 *Finito Tractu, Sacerdos in cornu Epistolæ dicit, Oremus. Diaconus, Flectamus genua, & Subdiaconus; Leuate.*

Non dicitur, *Dominus Vobiscum*, hodie; quia moriente summo Sacerdote, cessant Officia Sacerdotis, *Honor. vbi supra capit. 95.* frequentius dicitur, *Flectamus genua*; quod etiam docet *Ordo Romanus*. ad augmentandam humilitatem; *Hugo Victorin. de spec. Miss. obseru. capit.*

20. Diaconus genua flectit ante alios dicēs: *Flectamus genua*; Subdiaconus ante alios surgens dicit: *Leuate*. solus stat Celebrās. Ad Orationem Ministri stant, vt in Missa. Oratio vero hæc non habetur in *Sacramentario Gregoriano*.

4 *Subdiaconus in tono Epistolæ similiter sine titulo cantat sequentem Lectionem.*

Prima Lectio ex Prophetis, secunda ex Pentateucho Moysis: quia lex, & Propheta Crucem Christi prænunderunt, *Rupert. lib. 6. capit. 5.* & duæ lectiones innuunt, pro duobus populis obire Christum. *Honor. in Gemma lib. 3. cap. 89.* Lectio Exodi vicinior est Passioni, in qua

mentio de illa est: *os non comminuetis ex ea*, *Duran. loco citato.* & ideo secundo loco legitur, quamuis sit antiquior lectione *Osee*.

Subdiaconus in fine non osculatur manum Celebrantis.

5 *Finito Tractu: dicitur Passio super nudum pulpitem: quam Celebrans submissa voce legit in cornu Epistolæ.*

Tractus secundus habetur in *Antiphonario Gregoriano*.

g *Super nudum pulpitem*. Nudato Christo in cruce, omnia nuda sunt, & Scripturæ reuelatæ, *Duran. ibidem.* in eodem pulpito, vel in tribus ad maiorem commoditatem, in cornu Euangellij, in plano Cappellæ, legitur, seu cantatur Passio à tribus, Diaconis indutis Amictu, Alba,

Cingulo, Stola Diaconali nigra, cum Manipulo, ex *Caremon. Pap. libr. 2. cap. 39.* qui procedunt de Sacristia hoc ordine, vt, qui Euangelistam refert, librum deferat ante pectus. & sit primus; quem sequitur ille, qui Turbam: postremo, qui Christum: omnes, manibus iunctis. factis autem debitis reuerentijs Altari, accedunt ad cantandum, medium locum relin-

relinquentes Euangelistæ, & dexteram ei, qui personam Christi agit. In Capella Papæ vnus tantum adhibetur liber, in quo tres cantores singillatim cantant, quæ cātare debent. Alij adhibent tres libros, vt commodius cantent. *Ceremon. Episcop. lib. 2. cap. 21.* meminisse vnus tantum libri, & quoad locum non tollit cōsuetudinem ecclesiarum. Nō probatur illa distinctio, seu distributio Passionis inter celebrantem, Diaconum, & Subdiaconum; ita vt celebrans vicem Christi gerat, & Subdiaconus Turbarum. Si desint Ministri, solus Diaconus cātare debet totam Passionem, & partem finalem eiusdem, addito deinde ministerio Subdiaconi, & Acolythorum, vt sit ad Euangelium. Pulpiti verò vox à S. Cypriano vsurpatur *epist. 33. pro loco Euangelij. Vide supra p. 2. tit. 6. nu. 5. pag. 102.*

h *Submissa voce legit.* Stans paulo versus Cantores, & assistantibus Ministris, vt ad Introitum Missæ; sed cum legit ipse, *tradidit spiritum*, nondum tamen genuflectit, quia non legit in cornu Euangelij,

8 *Quod sequitur, legitur in tono Euangelij. & dicitur, Munda cor meum, sed non petitur benedictio, & non deferuntur luminaria, neque incensum, & Celebrans in fine non osculatur librum.*

Diaconus reliqua facit de more, vt ad Euangelium, non tamen signat librum, neque seipsum, Acolythi medium tenent Subdiaconum, qui sustentat librum. fiunt

9 *Deinde Sacerdos stans in cornu Epistolæ, incipit absolute.*

Ministri stant post Celebrantem, vt in Missa. Orationes autem pro omnibus fiunt, quia pro omnibus orauit Christus in Cruce, *ex Alcuino* habentur in *Ordine Romano* & in *Sacramentario Gregoriano*; immo Cælest. I. earundem meminit *epist. 1. ad Episcopos Gallia*, & habentur in *Ambrosiano ritu, ex Pamelio*. Celebrans dicit monitionem primam, manibus iunctis; Orationem vero, manibus extensis; neque vnquam genuflectit, vt in *2. p. tit. 5. num. 5. pag. 98.* dictum est, & sic deinceps

vt in alijs Missis. Lecta vero, etiam postrema parte in eodem cornu, quæ vicem gerit Euangelij, conuertit se ad Cantores Passionis, *ex Ceremon. Papa loco citato cap. 39.*

6 Dicitur autem Passio sine salutatione, & sine incenso. *Ordo Romanus*; Passionis secundum Ioannem est mentio in *Sacramentario*; & quia vltimus scripsit, & quia interfuit, ideo legitur hodie, *ex Rupert. lib. 6. cap. 6.*

7 Ad ea verba Cantorum, *tradidit spiritum*, omnes quidem genuflectunt, sed Celebrans, & alij versus Altare, Diaconi Cantores versus librum; signumque surgendi post pausam datur à Diacono, qui Euangelistam agit. eo ipso, quod surgit, vt in *Ceremon. Episc. lib. 2. cap. 25.* pausa erit vnus *Pater noster*, vt in Cappella Papæ. *Ceremon. Marcell. libr. 2. cap. 39.* quare non placet dari signum à Celebrante, manu cum strepitu super librum deposita. * sit autem prædicta genuflexio ambobus genibus in terra politis.

enim velut exequiæ defuncto Christo in tristitia, & mœrore. *Alcuin. & communiter alij.*

vsque ad finem Orationum.

10 Ad monitionem pro iudæis; non respondetur, *Amen*, quid mysterij quarunt hoc loco? neque in præcedentibus monitionibus respondetur, *Amen*. non enim est Oratio, sed monitio ad orandū. omittitur autem, *Oremus*, quia oratur pro ijs vtcumque non saluandis, nisi in fine mundi, *Duran. loco cit. c. 77.* Item non flectuntur genua, *ex Sacram. Greg.* quia ij genibus flexis illuserunt Christo, *Alcuin. sequitur Ordinem Romanum.*

11 *Completis Orationibus, Sacerdos deposita casula accedit ad cornu Epistola, & ibi in posteriori parte anguli Altaris accipit à Diacono Crucem iam in Altari preparatam: quam versa facie ad populum, à summitate parum i discooperit, incipit solus Antiphonam: Ecce lignum Crucis. Ac deinceps in reliquis iuuatur in cantu à ministris vsque ad. Venite adoremus. Choro autem cantante, Venite adoremus, omnes se prosternunt, excepto Celebrante. Deinde procedit ad anteriorem partem anguli eiusdem cornu Epistola: & discooperiens brachium dextrum Crucis, l eleuansque eam paulisper, altius quàm primo incipit, Ecce lignum Crucis, alijs cantantibus & adorantibus, vt supra. Deinde Sacerdos procedit ad medium Altaris, & discooperiens Crucem totaliter, ac eleuans eam, tertio altius incipit, Ecce lignum Crucis, alijs cantantibus, & adorantibus, vt supra.*

i *Discooperit. Velum auferitur à Cruce, vt, quod Iudæis relictum erat, nobis reueletur, Rupert. lib 6. cap. 20. Item, quia nudatur Christus in Cruce, Duran. loco cit. vbi docet, ter discooperiri Crucem, quia paulatim prædicatus est Christus Crucifixus, primo in angulo Iudæorum, postea palam, deinde ante medium Altaris, idest, in medio Gentium.*

l *Eleuans. * Ostensio ligni Crucis in hac die erat in vsu in Hierusalem tempore S. Paulini Nolani, ex Francioto in obseruat. myster. anni. Eleuatur etiam Crux ter ad honorem, contra tres illusiones*

Christi, in atrio Principis, in Prætorio, in Caluario. fit prostratio non tamen vsque ad terram, sed genibus flexis, & capite valde demisso. Salutatur, & adoratur ter, cum genuflexione; & tertia vice prosternimur, vt eam osculemur, vt nimirum Christum Crucifixum omni humilitate veneremur, & easdem tres illusiones cõpensemus, Durand. ibid. Nota aduerbiũ, altius, concordare etiam cum verbo, incipit, nedum cum verbo, eleuans, ita vt & vocem & Crucem eleuet altius Sacerdos vnà simul.

12 *Postea Sacerdos solus portat Crucem ad locum in ante Altare preparatum, & genuflexus ibidem eam locat: mox n depositis calceamentis accedit ad o adorandam Crucem, ter genua flectens antequam eam deosculetur. Hoc facto reuertitur, & accipit calceamenta, & casulam. Postmodum ministri Altaris, deinde alijs Clerici, & laici, bini & bini, ter genibus flexis, vt dictum est, Crucem adorant. Interim, dum fit adoratio Crucis, p cantantur impropria & alia que sequuntur, vel omnia, vel pars eorum, prout multitudo adorantium, vel paucitas requirit, hoc modo. Duo cantores in medio chori cantant, &c.*

m *Ante Altare preparatum. * Portat celebrans Crucem sine vlla inclinatione facta Altari. Acolythi dum denudatur Crux, extendunt tapete pulchrum cum cussino pretioso, & velo longo albo supra gradus Altaris versus planum Capellæ. genuflexus Celebrans ibidem deponit Crucem super velum, & cussinum.*

n *Depositis calceamentis. A latere Epistola prope scamnum illi paratum ad sedendum: & Celebrans adorat solus, deinde ministri simul.*

o *Adorandam. Adorationis huius au-*

tor S. Gregorius est, ex S. Antonino part. 2. cap. 3. tit. 12. Habetur in Ordine Romano, & in Sacrament. Gregor. cum minoribus cæremonijs. conuenit autem, vt vniformis sit omnium actio pro locorum consuetudine, tum in osculo membrorum Crucifixi, tum in æquali pausa, qua singula genua flectunt. Ad singulas adorationes dici potest versus, Adoramus te Christe, & benedicimus tibi, quia per sanctam Crucem tuam redemisti mundum. Ordo adorationis est, vt quilibet laicus, etiam Princeps, post Clerum adoret;

adoret; Prælati vero, si qui adsunt, post Celebrantem.

p *Cantantur impropria. Ordo Romanus.* * eadem legat Sacerdos sedens cum ministris. *Cærem. Pap. lib. 2. sect. 1. cap. 51.*

Impropria continent verba Latina, & Græca in laudem Christi; nõ Hebræa; quia Iudæi negauere Christum, & repro-

bauere, *Rupert. libr. 6. cap. 19.* Agios, & Trisagion hoc Græcè dicitur adhuc, ex instituto S. Sabbæ, *Apud Baron. An. 492.* Hymni, *Pange lingua gloriosi*, auctor est Venantius Fortun. ex *Baron. infra citando.*

Si repetitio est facienda ob longiorem adorationem, fiat ab Hymno, *Pange lingua*, vt in Missali.

13 *Circa finem adorationis Crucis accenduntur q candelæ super Altare: & Diaconus accipiens bursam corporaliū, extendit corporale more solito, & iuxta illud rponit purificatorium; & finita adoratione, Crucem reuerenter accipit, & reportat ad Altare. Postea ordinatur processio ad locum, vbi pridie Sacramentum repositum fuerat: Præcedit t Subdiaconus cum Cruce inter duos Acolythos deferentes candelabra cum cereis accensis, & Clerus per ordinem, vltimus Sacerdos cum ministris. Cum peruentum fuerit ad locum Sacramenti, accenduntur intorticia, quæ non extinguuntur nisi post sumptionem Sacramenti: & Sacerdos genuflectit ante Sacramentum, orat aliquantulum: Diaconus interim aperit capsulam, in qua reconditum est Corpus Domini: postea Sacerdos surgens, absque benedictione imponit incensum in duobus thuribulis Diacono u nauiculam ministrante, & genuflexus x incensat Sacramentum: tum Diaconus extrahens Calicem cum Sacramento de capsula, y dat ad manus Sacerdotis, & tegit extremitatibus veli, quod humeros illius circumdat: & procedunt ordine, quo venerunt: z defertur baldachinum super Sacramentum: & duo Acolythi cum thuribulis continue Sacramentum incensant: interim cantatur Hymnus, a Vexilla Regis prodeunt. b Cum venerit Sacerdos ad Altare, c posito super illud Calice, genuflexus rursus incensat, & accedens d deponit Hostiam ex Calice super patenam, quam Diaconus tenet, & accipiens e patenam de manu Diaconi, Hostiam sacram ponit super corporale, nihil dicens. Si tetigerit Sacramentum, digitos abluat in aliquo vase. Interim Diaconus imponit e vinum in Calicem, & Subdiaconus aquam, quam Sacerdos non benedicit, nec dicit super eam Orationem consuetam, sed accipiens Calicem a Diacono ponit super Altare, f nihil dicens: & Diaconus illum cooperit palla: deinde imponit incensum in thuribulo g, absque benedictione, & incensat oblata, & Altare h more solito, genuflectens ante & post, & quocumque transit ante Sacramentum. Cum incensat oblata, dicit, &c. & ipse non incensatur.*

q *Candelæ super Altare.* Et item eæ, quæ super Credentiâ habentur pro Acolythis. r *Ponit purificatorium.* Ad cornu Epistolæ, loco solito: & tunc etiam transfertur à Cæremoniario Missale ad cornu Euangelij cum cussino.

f *Reportat ad Altare.* Quo casu nemini reuerentiam faciat. sed & Celebrans assurgat transeunti Crucis, ex *Cærem. Episcop. lib. 2. cap. 26.* cui genuflectit simul cū Subdiacono. * quod hodie faciūt omnes omnino in honorem crucifixi Domi-

ni Nostri. ex *Cærem. Episc. lib. 2. cap. 25. & 26.* amoueantur statim ab Acolythis tapete, & cussinus cum velo. Quæ delatio Crucis ad Altare cum processione sequenti a Pio V. statuta fuit; nec in antiquioribus Missalibus habebatur.

Si multus adest populus, poterit collocari alia Crux à Sacerdote cum Stola nigra ante aliud Altare ad quam adorandam accedant, tum mares, tum fœmina, ne processio nimis differatur, & Officium sequens.

r Sub-

t *Subdiaconus cum Cruce*. Hoc est, alter paratus, ut Subdiaconus Missæ, non cum Dalmatica, ut scripsit *Alcoer*, excepto tamen manipulo, deserit autem Crucem processionalem discooperatam. Duo Thuriferarij præcedunt Subdiaconum sine incenso in Thuribulis, quia nondum est processio facta, sed aditus ad eam; & ideo itur ad locum destinatum per viam breuiorem. Ibi omnes genuflexi orant, exceptis Subdiacono, qui gestat Crucem, & Acolythis.

u *Nauculam ministrante*. Omittuntur oscula manus & rerum in hac Missa.

x *Incensat Sacramentum*. Ut heri, & statim imponitur eius humeris velum album, non nigrum.

y *Dat ad manus Sacerdotis*. Nimirum stans Diaconus.

z *Defertur Baldachinum*. Non nigrum, ut aliqui solent, & male. debet enim esse simile velo quod Calicem tegit, & esse illud idem, quod heri tegebat.

a *Vexilla regis prodeunt*. Cuius auctor ex *Baronio Ann. 566.* fuit Venantius Fortunatus.

b *Cum venerit Sacerdos ad Altare*. Subdiaconus Crucis, deposita Cruce, ubi minus impediatur, in latere Epistolæ genuflectit. Acolythis deponunt candelabra super Credentia. Clerus in plano Capellæ circumdat Altare, genibus flexis.

c *Posito super illud Calice*. Hoc est: ut pridie, cum ministerio Diaconi. nã Diaconus genuflexus accipit Calicem de manu Celebrantis stantis, & deponit super Altare, genuflectit, descendit, ministrat nauiculam stanti Sacerdoti pro impositione incensi, & deposito humerorum velo, Celebrans genuflexus rursus incensat Sacramentum, ut prius. Recedit alter ex Thuriferarijs post hanc incensationem.

d *Deponit Hostiam*. Facta prius genuflexione, & amoto à Diacono velo albo paruo, à Calice, neque debet sponte tangere Sacerdos Hostiam, neque ideo prius lauare manus: quod aliqui scripsere. si tamen accidat ut tangat, purificet statim digitos, quod in hac Rubrica sub conditione dicitur, non autem iubetur.

e *Vinum cum aqua*. Habet Ordo Romanus.

f *Nihil dicens*. Neque signum crucis, ut alias, faciens cum Patena, aut Calice.

g *Absque benedictione*. De hac incensatione nihil antiqui. De benedictione vero noua Rubrica est in recognitione Missalis addita. est enim dubitatum: An benedici hoc loco debeat incensum? & videbatur affirmandum, quia incensandum est præterea Altare, & tunc benedicitur incensum etiam coram Sacramento, in *Ceremon. Episcop. libro primo capit. 23.* ubi, cum excipitur à benedictione incensum in principio & in fine processionis, quæ fit in Feria quinta, & sexta maioris Hebdomadæ, nulla mentione facta oblatorum huius diei, dicendum videbatur, ibidem non excipi à benedictione incensum in incensatione hac oblatorum. *Marcellus* quoque in *Ceremon. Pap. libr. 2. cap. 51.* scribit, poni incensum à Papa, more consueto; ergo cum benedictione. Urge quoque videbatur illud, quod dicitur: *Incensum istud à te benedictum*. Sed vim faceret, si diceretur, à nobis benedictum: & hac die verbis utimur minus proprijs, ut sacrificium, in seq. quid ergo? nihilominus tamen, cum in Missa hodierna expressè omnia describantur, quæ dicenda sunt, ita ut quicquid de consueta Missa hoc loco omittitur, omittendum esse prorsus videatur, & cum omissa fuerint in textu omnium Missalium verba benedictionis incensi, & solita dici ante incensationem oblatorum: *Per intercessionem, &c.* & expressè posita sint reliqua verba totius incensationis; in eam partem ab ijs, quorum intererat, me præsentem, in recognitione Missalis itum est, ut omittatur incensi benedictio. & hac die videtur congruum, nihil prorsus debere benedici. In *Cerem. Episcop. loco citato*, benedicitur incensum, quando alij quoque præter Altare, quod Christum significat, incensantur: sed hodie neque ipse Celebrans incensatur. *Marcellus* etiam explicatur, more consueto, id est, ter, cum ministerio Diaconi, &c.

h *More solito*. In recognitione Missalis

lis secundum prædictam sententiam, *more solito*, cadere dictum fuit super incensationem oblatorum & Altaris tantum; non super impositionem incensi, quod hodie magis declaratum est.

14 *Postea aliquantulum extra Altare in cornu Epistolæ i lauare manus, nihil dicens, deinde in medio Altaris inclinatus, i iunctis manibus dicit.*

i *Lauare manus.* Facie ad populum, *i iunctis manibus.* Idest, super Altare, versa. vt alias.

15 *Deinde versus ad populum in cornu Euangelij dicit more solito: Orate fratres.* Et dum se vertit, caueat, ne vel minimum terga vertat Sacramento, vt mox dicitur. Videsne, quod, *more solito*, non includit omnia de more?

16 *Et per eandem viam reuertitur, non perficiens circulum, & consequenter, ommissis alijs, dicit.*

Si ommissis alijs: ergo non dicitur, *Scilicet*, neque aliud quicquam, quod hic non sit descriptum.

17 *Sacerdos sub silentio, dicto, Amen, eadem voce, qua dixit, Pater noster, absolute, sine Oremus, in tono Orationis ferialis Missæ dicit, Libera nos.*

Ita Ordo Romanus, & Sacramentarium Gregorianum, in quo nihil aliud præterea de Missa habetur pro eiusdem fine.

Tria hæc, *Præceptis, Pater noster, Libera nos*, triduum Sepulturæ Christi significant, *Honor. in Gemmalib. 3. cap. 96.* alta voce dicitur, *Libera nos*, vt pa-

teat hodie descensus Christi in Limbum ad liberandos Patres, quod aliàs docuimus in expositione mystica Missæ, cum *Duran. libr. 4. cap. 49.* Diaconus ad *Pater noster*, descendit vt aliàs, cum Subdiacono post Celebrantem. Dicit autem manibus extensis, neque se signat cum patena, vt aliàs.

18 *Tunc Celebrans, facta reuerentia vsque ad terram, supponit patenam Sacramento, quod in dextera accipiens, m eleuat, vt videri possit a populo: & statim n supra Calicem diuidit in tres partes, quarum ultimam mittit in Calicem, more solito, nihil dicens. o Pax domini non dicitur, p nec Agnus Dei, q neque pacis osculum datur. Postmodum i præmissis duabus primis Orationibus dicit tantum sequentem, Perceptio, &c.*

m *Eleuat, vt videri possit.* A Pio V. hoc fuit additum. non eleuatur patena, quam tenet manu posita super Altare; nec eleuatur planeta, nec incensatur Hostia. * eleuatur autem altera tantum manu, ad differentiam eleuationis, quæ fit post consecrationem, ne hac die videatur de nouo consecrata.

n *Supra Calicem diuidit.* Diaconus, cum debitis reuerentijs discooperit Calicem, & cooperit, vt aliàs. Celebrans mittit particulam in Calicem sine aliquo cruciant. Rubr. Missæ

cis signo, quod firmauit Decreto Sac. Rituum Congreg. die 28. Augusti 1627. & licet hic dicatur, *more solito*, cadit hoc verbum super totam Hostiæ diuisionem, non præcise super immisionem particulæ, Vides hoc etiam loco, quod *more solito*, non dicit, omnia de more solito fieri? o *Pax Domini non dicitur.* ita Ordo Romanus.

p *Nec Agnus Dei.* Qui ordinatur ad pacem dandam, vt in tertio patet, *Donæ nobis pacem.*

Q q Ne-

¶ *Neque pacis osculum datur*. Negat *Ordo Rom.* in odium osculi Iudæ, *Amar lib. 1. cap. 13.* tum quia publicum erat ieiunium populi, ex *Tertull. de Oratione*, tum quia nullum hac die fit sacrificium, ex *Albaspino lib. 1. de vet. rit. obseru. 17.*
 r *Pratermissis*, &c. Omittuntur duæ

Orationes. Prima, quia est de pace. secunda, quia mentionem facit de sanguine. tertia dicitur & manibus iunctis super Altare, ut alias, in qua solum de corpore Christi agitur. fit communio Sacerdotis, ut in *Missali*; ad quam Ministri stant capite inclinato, ut alias.

19 *Deinde somissis omnibus, quæ dici solent ante sumptionem sanguinis, immediate particulam Hostia cum vino reuerenter sumit de Calice. Et more solito u facta ablutione digitorum, & sumpta purificatione, in medio. Altaris inclinatus, manibus iunctis dicit, Quod ore, &c.*

¶ *Omissis omnibus*. Quia in ijs de sanguine fit mentio. Diaconus Calicem discooperit; & cum Celebrante genuflectit.
 r *Reuerenter sumit de Calice*. Neque se signat, ut alias, cum Calice: quod & decreuit Sacra Rituum Congregat. die 28.

Augusti 1627.

u *Facta ablutione*. Non Calicis, sed tantum digitorum in Calice, ministrante Subdiacono ampullas. Extinguuntur hoc loco, dum fit ablutio, non prius, cerei à Clero delati.

20 *Non dicitur, x Corpus tuum Domine, datur benedictio; sed facta reuerentia Altari, Sacerdos cum ministris discedit, & dicantur Vesperæ sine cantu, & a denudatur Altare.*

x *Corpus tuum Domine*. Omittitur, quia sanguis commemorandus esset, qui non extitit in Calice.

y *Nec postcommunio*. Quia nemo alius communicat apud Rom. ex *Alcuino cap. de Cœna Domini*, ubi testem citat Augustinum ad Ianuarium; neque consequenter *Communio* dicitur, quæ dicebatur tempore communionis populi; & ut diximus in *expositione mystica Missæ*, lætitiâ significat Apostolorum, quæ hac die desideratur.

z *Nec placeat*. Non ob eam rationem, quia sacrificium in ea nominatur prece, quod non fit hodie; nam supra nominatum est in *Orate fratres*: sed quia hic expresse diceret Sacerdos, se obtulisse sacrificium, quod non est verum. est autem verum in Sacramento Christi esse sacrificium Sacerdotis, & populi, seu victimam sacrificij, late sumpto vocabulo sacrificij, ut in hoc casu docet *Suarez 3. part. disp. 75. sect. 4. in fine*, quod in *Orate fratres*, dicitur: & hoc idem voluit *Durand. loco citato*.

conus, plicato Corporali, & in bursam reposito, reportat Calicem ad Credentiam; & postremo cum debitis reuerentijs redeunt omnes, vnde, & modo, quo venerant.
 a *Denudatur Altare*. Ab Acolythis, à quibus & nudatur Credentia, & candelæ extinguuntur post Vesperas. si reportanda est Crux, ut eam populus adoret, ad priorem, seu alium locum, supponantur eidem eadem, quæ prius, & decet eam portari ab alio Sacerdote post Vesperas.

22 *Habet autem mysterium*, ait *Durand. loco citato*. quia in fine mundi Hebræa gens. salutem consequetur, & Crucem adorabit. Sed deceret magis, ut dictum est, aliam Crucem poni pro adoratione populi post adorationem primam.

23 *Pixis, quæ remansit cum particulis in loco pro Calice, & Hostia deputato, portatur ad aliud Sacellum, in loco remotiori præparatum, cum luminibus. Caremon. Pet. Ruiz, & placet, ne in Ecclesia sint luminaria in Matutinis sequentibus, & Officio Sabbati, ultra præscripta.*

21 *Diaconus librum claudit; Subdia-*

24 *Quæ-*

24 **Quæritur**: An occurrente Festo Annunciat. Beatæ Virginis in Parasceue teneantur fideles interesse Officio prædicto, quod loco Missæ celebratur? & an ratione Festi ministrari possit Eucharistia alijs, quàm infirmis? Scio, alicubi edicto Episcopi translatum fuisse hoc Festum cum suo præcepto in diem, quo ex Rubricis recitandum erat Officium; & cum hæc mutatio Festi vniuersalis excedat facultatem Episcopi, de maiorum auctoritate factum esse, tunc credidi; quo casu cessauit prima dubitatio, non autem admiratio, quod Episcopus transferret Festum de præcepto vniuersale, non translatum alibi, neque Romæ à Papa. Immutato igitur Festo, Sacra Rituum Congregatio vetuit Missam fieri hac die de B. Virgine, etiam in Æde Lauretana, etiam ratione concursus populi, seu Festi tituli Ecclesiæ, die 9. Maij 1606. deinde Anno, quo contigit, censuit die 19. *Februarij* 1622. non teneri fideles interesse prædicto Officio.

25 Ad aliud verò dubium, eadem respondit, eadem die, seruandam esse vni-

uersalis Ecclesiæ præsentem consuetudinem, non ministrandi nisi infirmis hac die Eucharistiam. & quidem, licet *Ordo Roman. cum Sacrament. Gregoriano* concedat communionem Clero, & alijs, tamen antiquius, *Augustino teste*. vt dixi, Romani non communicabant hac die. *Innocen. in cap. Sabb. de cons. distin 3.* Sacramenta penitus non celebrari tradit, & in Rubrica nostra Missalis de infirmis tantum est mentio, vt illis reseruetur prædie Sacramentum. *Francol. eadem docet 1 p. c. 30. à nu. 10 de temp. hor. canon. & Alasp. de vet. ritibus lib. 1. obser. 14.* negat, in ieiunio rigoroso, & in mœrore maximo præcis tēporibus Eucharistiam distributam esse.

26 * Abrogatus fuit abusus deferendi nocte in hac Fer. 6. Sanctissimum Sacramentum à S. Congreg. Cardd. super negotia Episcoporum die 22. Martij 1596. vt alienus à ritu, & legitimo sensu S. R. E. quæ occultat his diebus Eucharistiam, & in aliud tempus ideo distulit processionem; & Festum Corporis Christi.

De Sabbato Sancto. X.

1 **S**abbatum hoc antonomasticè appellatur Sanctum, quia ad suscipiendam sancti luminis claritatem noua Ecclesiæ sacro baptismi fonte sanctificatur, *Rupert. lib. 6. cap. 25.* vel quia Sanctus Sactorum quieuit in Sepulchro, *Alcuin.* nullum habet Officium proprie, nam Officium noctis erat sequentis, vt patet ex

benedictione Cerei: *Hac nox est, &c. & ex Collecta Missæ, Durand. lib. 6. c. 78.* ieiunium autem omnino seruandum est, ex *lib. 6. constit. Apost. c. 24.*

Videamus Rubricas eiusdem, & de more nostro, minutioribus additis, eas explicemus.

2 *Hora competenti a cooperiuntur Altaria, & dicuntur Hora, candelis Altaris extinctis, vsque ad principium Missæ. Interim b excutitur ignis de lapide, foris Ecclesiam, & ex eo accenduntur carbones. c Dicta Nona, Sacerdos indutus amictu, alba, cingulo, stola, & pluuiali violaceo, vel sine casula, d astantibus sibi ministris cum Cruce, aqua benedicta, & incenso, e ante portam Ecclesiæ, si commodè potest, vel in ipso aditu Ecclesiæ, benedicit nouum ignem f dicens, &c.*

a *Cooperiuntur Altaria. Habet Duran. libro 6. cap. 8.* quia Christus in resurrectione stolam gloriæ induit. Sed conuenit duplici pallio vestiri Altare, maius, violaceo nimirum super album,

ita, vt remoueri cito queat violaceum circa finem Litaniarum, *Ceremon. Episcop. libro 2. cap. 27.* super Altare candelæ erunt ex cera alba. Cereus etiam benedicendus collocabitur cum suo candela-

O 2 bro